

קבלת פנים במועצת עירית ירושלים

דברי ברכה

עמרם הרוש

חבר הנהלת עירית ירושלים

וממונה על תיק המחלקה לבריאות הציבור

אנו מקדמים בברכה את באי הכנס הבינלאומי הראשון על זקנה ויהדות המתקיים בירושלים במרכז הרפואי שערי צדק.

ראויה לציון ההשתתפות הגדולה והרוח הטובה, כשהבעיות העומדות על סדר יומו של כנס חשוב זה הן גדולות וחשובות. אצלנו עוד לא מצאו בעיות אלו את הביטוי הראוי להן, והסיבות הן רבות.

עיקרן בכך, שעד היום אנו דואגים יותר לענייני חוץ ובטחון ועקב כך אין אנו מקדישים תשומת הלב הדרושה לבעיות אלו.

אנו שמחים על היוזמה הברוכה ורואים בכנס זה מקור השראה לחיים האורבניים בארץ ולהעמקת הידע המצטבר של המשתתפים בנושאים העומדים על הפרק, ביצירת במה משותפת לליבון הבעיות המעשיות, ובעידוד יחסים בין-אישיים בקרב המשתתפים.

בחברה המסורתית היה לקשישים מקום מיוחד ומעמד מכובד, בחברה זו היוותה המשפחה את הציר המרכזי והפוליטי, בראש המשפחה עמדו המבוגרים שבהם אשר בידם היתה השליטה על משאבי המשפחה והסמכות העליונה לגבי כל ענייני המשפחה.

בחברה זכו חכמת החיים והניסיון לערך גבוה ביותר והקשישים היו עתורים גם במשאבים אלו וזכו עקב זאת לכבוד ולתפקידים של מנהיגים ושופטים.

כה חזקה היתה הזיקה בין הזקנה לבין החכמה והמנהיגות, עד כי היתה קיימת זהות לשונית, בין מנהיגים לבין זקנים כנאמר "וילך משה ואהרן ויאספו את כל זקני בני ישראל" (שמות ד' פסוק כ"ט).

הזקנה הינה תופעה נורמלית ושלב טבעי במעגל החיים אשר יכולה בהחלט להיות תקופה חיובית ונעימה.

כתוב בתהלים פרק צ' פסוק י', "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה".

ראויים לברכה ולהערכה כל אלה שעמלו על הכנת כנס זה – ולכולם התודה. תקוותינו כי יברך ה' את דיוניכם ויעלה בידכם שעליכם לירושלים מקרוב ומרחוק למצוא את הדרך הנכונה לחיזוק העם, מורשתו ומולדתו.

מאז קימת האנושות בעית הזקנה מעסיקה אותנו. ישנן גישות שונות, ואני מוכרחה להגיד שאני, כעובדת סוציאלית ינקתי ממקורות זרים ואת שלי לא ידעתי. אני חושבת שהגיע הזמן להכיר את המקורות שלנו, ולכן הייתי מלאת התפעלות הבקר כשהתקשרתי להרצאה של פרופ' רוזין¹ והרב שאר ישוב כהן². אלה מקורות שאנו יכולים להעתיק אותם, לתת לאוניברסיטאות שלנו, כי הם היסודות.

יש גישות שונות לזקנה. יש הרואים בה את הירידה בתיפקודו של הזקן³, ויש הרואים בה דוקא מקור לפריחה, למדע, לידע וחכמה, זקנה זה חכמה⁴. למעשה, אני מסתכלת על גיל הזקנה כשלב בהתפתחות וגדילה של בן-אדם, וכמו שעוברים מילדות לנעורים, אחר כך לבגרות, כך עוברים גם לגיל השלישי, כפי שקוראים כאן לזקנה, וזה טבעי. רק צריך לדעת, ופה אני מצטטת את פרופ' רוזין, שאנחנו לא שמים מספיק את הדגש איך לחנך את החברה לקבלת האדם הזקן ואיך אנחנו צריכים להתכוון בעצמנו לתקופה הזאת, כי כל תקופה של שינוי, מעבר, זו פרשת דרכים, זה איזה משבר בחיים. אם יש הכנה נכונה, אז גם המשבר אינו גדול, יודעים איך לעבור אותו, יודעים איך לחיות אתו. גם בחברה שלנו חל שינוי, כי פעם זו היתה חברה של צעירים, נוער חלוצי, והיום אנחנו בעצמנו הזדקנו, לכן המודעות עכשיו קיימת הרבה יותר כי זה נוגע לכולנו.

מה אנחנו עושים בשטח הזה במחלקה שלנו?

בירושלים יש קרוב ל-35,000 קשישים, והם מהווים כ-19 אחוז של האוכלוסיה בעיר. ירושלים מבחינת הקשישים מאופיינת בזאת שמספר הזקנים בגיל מעל 65 הוא יותר גבוה ממספרם בחיפה או בתל-אביב, וגם מבחינת המצב הכלכלי אחוז מקבלי ההטבה הסוציאלית הוא הגדול ביותר.

הגישה שלנו היא להשתדל שלא להוציא את הזקן מסביבתו הטבעית. כל כך נהניתי מהסיפור על האשה שהחזיקה מעמד הרבה שנים מפני שלא הפסיקה כל בוקר את הפעולות החשובות שלה – בבוקר הלכה לבית הכנסת, וברגע שהפסיקה – היא נפטרה⁵. איזה אדפטציה יש לנו, למעשים שלנו! ברגע שאנו משנים את אורח החיים של הקשיש, ברגע שאנחנו מוציאים אותו מהסביבה הטבעית שלו, הוא כמו פרח הנובל. למרות שאני יודעת, למרות שאני לוחמת תמיד שלא לסדר את האנשים, יש לחצים עלינו ואנחנו לא תמיד יכולים לעמוד בהם. יש לנו קורלציה מאד גבוהה, קשיש, שהיה חי בסביבתו הטבעית, עם יותר חום (או עם פחות חום) – הוא חי, הוא מתקיים. ברגע שמעבירים אותו, כמו פרח שמעבירים אותו מקרקע לקרקע, והקרקע החדשה לא כל כך קולטת אותו,

הוא נובל. וכך גם הקשיש נובל. לכן אף שאני פונה לא פעם לפרופ' רוזין: "קבל את הקשיש הזה!" אבל בתוכי אני יודעת שהוא צודק, הוא צריך להיות בבית. אבל מה? האמצעים שיש לנו אינם מספיקים לפיתוח שירותים בתוך הקהילה. לאחרונה חלה מהפכה גדולה גם אצלנו. אנו שמים את הדגש על פיתוח כלים בתוך הקהילה. מה הם הכלים בתוך הקהילה? תנאים אנושיים עבור האדם. בזמן האחרון פתחנו מסגרת של דיור מוגן לקשישים. מה זה דיור מוגן? זו דירה אנושית, יפה נחמדה, שזוג יכול לגור בה, או קשיש לבד, עם כל השרותים שמלווים אותו. אם הוא יכול לבשל לבד – יש לו מטבחון, אבל אם הוא כבר לא יכול לבשל, הוא יכול לאכול במסעדה. יש שם חדר אוכל, מועדון, אחות, רופא – כך שכל השירותים הנמצאים יכולים לעזור לקשיש להימצא בסביבתו הטבעית, ולא ללכת למוסד. אך יש גם גבול ליכולת האדם להישאר לבד, וגם הכוחות הפיזיים, אם הם בירידה, יוצרים צורך במוסד.

לאחרונה פתחנו מסגרת שיקומית לקשישים שעוזבים בתי חולים, והזקוקים להמשך, לטיפול, לפיזיותרפיה, לטיפול אחר. במשך היום הם נמצאים בתנאים טובים במזרח תלפיות במסגרת של קופת חולים. (פתחנו מחלקה שלמה יחד עם קופת חולים). החולה, הקשיש, במשך היום נמצא שם, מקבל את כל הטיפול, גם את הריפוי בעיסוק, גם שיחות, ובערב הוא חוזר הביתה.

למרות זאת, יש מקרים שאנו זקוקים למסגרת מלאה של מוסדות. מספר המקומות בירושלים יחסית, הוא הקטן בארץ. רק אצלנו במחלקה יש 200 איש המחכים לסידור. ואמנם נפתח מוסד חדש, סנהדריה, ועוד מעט יהיה מאוכלס. כמה נוכל להכניס לשם? 60, ואולי 30 סיעודיים ותשושים.

אנחנו גם מתכוונים לעשות סידורים קהילתיים: מסגרת לנופש, למשל. אפילו אם הקשיש, נמצא אצל ילדיו, אבל גם ילדים טובים מאד לפעמים רוצים לצאת לחופש, ואינם יכולים להשאיר את האבא לבד. לכן אנחנו חושבים על מסגרות אשר למשך שבוע-שבועיים יוכלו לקלוט אדם זקן, והוא יקבל את הטיפול, עד שוב בניו מחופשתם, והוא חוזר הביתה.

לסיום הכלל החשוב ביותר הוא: לדעת איך ליצור את היחסים התקינים, לא לבוא בטענות אם הבנים לא מסוגלים להחזיק את האב בבית, כי יש אלף סיבות. כמו שאמר פילוסוף גרמני מפורסם: **לא לבכות, לא להתלונן – להבין!**. בדרך הזו אנחנו צריכים ללכת בחיים. – מה אספר לכם? לעומת מה שצריך לעשות אנו עושים מעט, טיפה אחת בלבד...

1. עמ' 11 – 9 לעיל.

2. עמ' 24 – 13 לעיל.

3. ראה א. בירמן, הביולוגיה של ההזדקנות, עמ' 80 – 71 לעיל; מ. עמית, הקליניקה והפתולוגיה של הזקנה במקורות, עמ' 95 – 81 לעיל.

4. ראה עמ' 18 – 19 לעיל.

5. עמ' 17 – 16 לעיל.